

ONLINE LEREN & DIDACTIEK

Maart 2020 zijn we in het onderwijs binnen twee dagen omgeschakeld naar online leren. Dat was een behoorlijke omschakeling. Het online leren zal ongetwijfeld op allerlei manieren ingevuld zijn: met synchrone lessen waarbij de docent via videovergadering aan de hand van een powerpoint uitleg geeft, met opdrachten die leerlingen zelfstandig uitvoeren, met asynchrone lessen waarbij leerlingen op het door hen gewenste moment naar de gefilmde uitleg kijken. ICT medewerkers en systeembeheerders hebben op veel scholen meegeholpen om de online lessen technisch mogelijk te maken. Daarbij zijn verschillende mogelijkheden ingezet: Magister, Microsoft Teams, Google Classroom, Zoom etc. In deze toelichting zal ik zowel technische en didactische aspecten aan de orde stellen, met betrekking tot verschillende werkvormen die u kunt inzetten bij online leren.

VOORBEREIDEN VAN ONLINE LESSEN

Vorbereiding van de les en videovergaderingen

Er zijn verschillende systemen beschikbaar, variërend van microsoft teams, google hangouts, zoom, bigbluebutton etc. Om een systeem vooraf even goed te testen, kunt u het beste ofwel met PC en laptop of met laptop en mobiel, zelf bekijken hoe de presentatie overkomt voor anderen. U kunt ook met een collega samenwerken om de mogelijkheden uit te testen, dat werkt snel en praktisch, ook bij eventuele technische problemen. Door het scherm te delen met uw collega, kunt u snel leren hoe e.e.a. goed werkt en de mogelijkheden zijn.

Vooraf technisch even testen of alle schakelingen goed werken

Door vooraf even goed te testen of alle schakelingen goed werken (tussen videovergadering en powerpoint; tussen powerpoint en youtubevideos etc.) blijft de aandacht van leerlingen bij de les. Leerlingen geven aan dat zij het vervelend vinden als een les herhaald verstoord wordt door technische problemen.

Powerpoint met vooraf ingesproken tekst opnemen en opslaan als video

Powerpointfilm is eenvoudig te maken door via 'bestand' naar 'exporteren' te gaan. Vervolgens klikt u op 'een video maken', formaat HD (720) zal volstaan en geeft een minder groot bestand. Daarna klikt u op 'tijdsinstellingen en gesproken tekst opnemen', en dan start u (linksboven) de opname terwijl u inspreekt en de powerpoint afspeelt op het door u gewenste tempo. U sluit dit bestand af. Daarna klikt u via 'exporteren' op 'video maken' en dan kunt u ofwel een MP4 of WMV bestand maken voor uw leerlingen. Zo kunnen (ook niet aanwezige) leerlingen later de uitleg nog bekijken.

Big ideas centraal stellen

In online lessen is het extra belangrijk om leerlingen te laten focussen op de kern. Door de 'big ideas' (kernconcepten) centraal te stellen in de les, en indien mogelijk maar 1 big idea in de les aan de orde te stellen, kunnen leerlingen zich beter en gemakkelijker verdiepen. Daarbij is het belangrijk om ook voldoende nieuwe inzichten aan te reiken en hen waar mogelijk keuzeopdrachten en oefenopdrachten te geven zodat zij niet de hele dag aan het kijken/luisteren zijn. Afwisseling is bij het online leren voor leerlingen extra belangrijk om de aandacht bij het leren te houden.

Big ideas: Mitchell, I., Keast, S., Panizzon, D., & Mitchell, J. (2017). Using 'big ideas' to enhance teaching and student learning. *Teachers and Teaching*, 23(5), 596-610. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13540602.2016.1218328>

GEVEN VAN ONLINE LESSEN

Start van de les: uw leerlingen in beeld krijgen

Bij het starten van een les op school hebt u doorgaans waarschijnlijk ‘wandelgangengesprekjes’ met de leerlingen die binnenkomen. Doet u dat ook bij het starten van een online les, zorgt u dat leerlingen zich gezien/gehoord voelen, dat is nu extra belangrijk. Dat vraagt in een online omgeving wel dat u zich tot specifieke leerlingen richt. In een videovergadering met meerdere leerlingen, reageren zij minder snel wanneer u ongericht vragen aan hen stelt. (Ook bij het beëindigen van de les is het belangrijk om uw leerlingen te zien/horen, dat kan eventueel ook nog door individuele chats met leerlingen als er niet voldoende tijd is).

Aanwezigheid/absenties melden

Aanwezigheid registreren gaat gemakkelijker door bij het vooraf bepaalde startmoment van de les, tijdelijk even een printscreen te maken van de aanwezige leerlingen (die te zien zijn op uw scherm) en dan tijdens een rustiger moment in de les de absentes in te voeren. Dan kunt u de les rustig en met aandacht voor uw leerlingen opstarten.

Werken met groepsopdrachten en videovergaderingen

Leerlingen vinden het vaak motiverend om met hun klasgenoten samen te werken aan een opdracht. Juist nu zien zij hun klasgenoten niet en kan het hen extra motiveren om samen te werken aan groepsopdrachten. U kunt in de meeste systemen eenvoudig groepen laten samenwerken door hen een per groepje een eigen videovergadering te laten houden en zo samen te werken. Daarbij kunt u als docent ook op gezette tijden meedoen om vragen te bespreken. Voorbeeld: Microsoft teams – kanalen maken voor een groepsopdracht, daarin kunnen leerlingen dan met elkaar overleggen via videovergadering of chatten. Leerlingen hebben vrijwel allemaal een smartphone en kunnen daarmee ook videobellen en audio gebruiken.

Microsoft teams, kanalen maken en werken met class notebook in teams

In microsoft teams hebt u voor elke groep waarschijnlijk een team aangemaakt. Binnen teams kunt u ook nog ‘kanalen’ aanmaken voor overleg over groepstaken. Via de tab ‘bestanden’ kunt u ook allerlei documenten aanreiken waar leerlingen mee werken. Class notebook is eveneens in te voegen in microsoft teams. Via de app class notebook, kunt u eerst per klas en per leerling submappen aanmaken, bijvoorbeeld een map per opdracht zie zij uit moeten werken en daarnaast een map met logboek of procesverslag (zodat u als docent het leerproces van uw leerlingen kunt volgen). Daarnaast kunt u in class notebook klassikale pagina’s aanmaken met opdrachten die leerlingen moeten uitvoeren en met extra tips/aanwijzingen of de planning. U kunt ook pagina’s aanmaken waarbij leerlingen samen kunnen werken aan een opdracht. Terwijl leerlingen werken aan hun opdrachten in class notebook, kunt u als docent met hen meekijken tijdens de les maar ook na afloop. U kunt hen audio-feedback geven (via ‘invoegen’) of schriftelijke feedback geven. Op deze manier hebben leerlingen in één systeem alles bij de hand en dat maakt dat zij doelgerichter kunnen werken. U kunt hen als docent ook gemakkelijker begeleiden omdat u binnen hetzelfde systeem kunt werken. Daarmee is de effectieve leertijd in de les groter. Bovendien kunt u de voor leerlingen zo belangrijke begeleidingstijd vergroten omdat u geen tijd kwijt bent met het opstarten van verschillende systemen.

Een vergelijkbare manier van werken is ook mogelijk met bijv. google classroom.

OVERZICHT VAN VERSCHILLENDE WERKVORMEN VOOR ONLINE LEREN:

A: Synchron – door de docent centraal aangestuurd voor alle leerlingen op het moment zelf of
Asynchron – door de docent vooraf opgenomen en door leerlingen op een zelfgekozen moment te
bekijken.

1: Instrueren – de docent kan via video of audio uitleg geven. We weten dat bij instructie belangrijk is dat docenten hun uitleg met visuele voorbeelden versterken. Instructie met behulp van video/beelden is daarom effectiever dan alleen auditieve uitleg. Daarbij kunnen verschillende mogelijkheden ingezet worden:

1.1: Videovergadering (microsoft vergadering; google hangouts; zoom; bigbluebutton) waarbij de docent vertelt en met mimiek en gebaren verduidelijkende toelichting geeft (synchron)

1.2: Video(vergadering) met whiteboard waarbij de docent kan uitleggen met tekst en schema's (synchron/asynchron)

1.3: Video(vergadering) door het scherm te delen. Vervolgens kunt u in diverse systemen leerlingen mee laten kijken terwijl u met de cursor iets aanwijst; u kunt ook powerpoints en/of videofragmenten laten zien. Daarbij kunt u ook geluid aanzetten (bijv. microsoft teams door aan te vinken: 'systeem audio opnemen'. (synchron/asynchron)

1.4: Video met vooraf opgenomen beelden met uitleg (powerpointfilm, whiteboard, smartboard etc). Leerlingen kunnen deze video met instructie bekijken wanneer zij daaraan toe zijn. (asynchron).

2: Vertellen (van een verhaal)

2.1: Video(vergadering) door het scherm te delen. Vervolgens kunt u in diverse systemen leerlingen mee laten kijken terwijl u vertelt; u kunt ook powerpoints en/of videofragmenten laten zien. Daarbij kunt u ook geluid aanzetten. (synchron/asynchron).

2.2: Video met vooraf opgenomen beelden met een verhaal, waar mogelijk voorzien van extra (video/animatie)beelden om het verhaal te verlevendigen. (asynchron).

3: Demonstreren

3.1: Video(vergadering) door het scherm te delen. Vervolgens kunt u in diverse systemen leerlingen mee laten kijken terwijl u iets demonstreert en met de cursor aanwijst; u kunt ook powerpoints en/of videofragmenten laten zien. Daarbij kunt u ook geluid aanzetten. (synchron/asynchron).

3.2: Video met vooraf opgenomen beelden met een demonstratie door de docent. (asynchron).

3.3: Video met vooraf opgenomen beelden waarin de demonstratie voorzien is van extra (video/animatie/whiteboard)beelden om de demonstratie te verduidelijken.

4: Vragen stellen (interactie tussen docent en leerling)

4.1. Videovergadering (synchron) waarbij de docent om beurten verschillende leerlingen vragen stelt (bijvoorbeeld om zo de voorkennis te activeren bij aanvang van de les).

4.2 Videovergadering (synchron) waarbij de docent na een instructie of demonstratie, ter controle vragen stelt aan enkele/alle leerlingen om het geleerde te checken. De docent kan vervolgens gericht een aantal leerlingen vragen de antwoorden te geven.

5: Discussies voeren (interactie tussen docent en leerling)

5.1: Onderwijsleergesprek. Videovergadering (synchroon) waarbij de docent tijdens een instructie/demonstratie tussentijds vragen stelt aan alle leerlingen die hen stimuleren om actief mee te doen/denken. Leerlingen kunnen om de beurt antwoorden geven op vragen van de docent.

5.2: Klassengesprek. Videovergadering (synchroon). Dit werkt online vooral met kleinere groepen en minder goed met grotere groepen. De docent brengt een onderwerp in, leerlingen reageren om de beurt op het onderwerp en luisteren naar anderen.

5.3: Probleemgerichte discussie/Forumdiscussie/Paneldiscussie. Videovergadering (synchroon of asynchroon). Een aantal experts (docent(en)/leerling(en)) gaat met elkaar in discussie over een bepaald onderwerp/probleem. Dit kan vooraf op video opgenomen zijn maar kan ook tijdens de les plaatsvinden.

B: Online leren door de docent gestuurd, door de leerling(en) uitgevoerd:

6: Opdrachtvormen bij online leren

6.1: Gericht op leerdoel/ vaardigheid: cognitief*/ affectief/ motorisch/ sociaal/ metacognitief (*cognitief => reproductief, evaluatief, convergent, probleemgestuurd, divergent),
Bij online leren is het motiverend voor leerlingen om niet alleen cognitieve leerdoelen na te streven tijdens de lessen, maar ook aandacht te hebben voor affectieve, sociale en metacognitieve leerdoelen na te streven. Door bij de werkvormen oog te hebben voor deze verschillende soorten doelen, wordt het leren voor leerlingen meer betekenisvol. Bijvoorbeeld door een verbinding tussen cognitieve en affectieve leerdoelen of door een verbinding tussen cognitieve en metacognitieve leerdoelen te leggen.

6.2: Aantal leerlingen: individueel/in tweetallen/in groepen (samenwerkend leren)
Leerlingen kunnen elkaars uitgewerkte opdrachten lezen en van (peer)feedback voorzien aan de hand van richtlijnen die de docent heeft aangereikt – in bijv. google drive of class notebook (one note/microsoft teams) – kunnen docenten en leerlingen ook feedback inspreken (audio commentaren). Leerlingen kunnen daarnaast in google drive/one note/class notebook samenwerken aan een gezamenlijk document, een gezamenlijke presentatie of onderzoekswerkstuk. Hierbij kunnen allerlei werkvormen ingezet worden: jigsaw, reciprocal teaching, observerend leren. In het boek: 'The Strategic Teacher' van Silver, Strong en Perini kunt u meer lezen over groepsopdrachten: <http://www.ascd.org/Publications/Books/Overview/The-Strategic-Teacher.aspx>.

Daarnaast kunt u op de website van het Expertisecentrum Kunsttheorie, allerlei werkvormen lezen die u ook online kunt inzetten. Ook de website met Visible Thinking Routines, geeft veel verschillende werkvormen die u tijdens online lessen kunt gebruiken:

http://www.visiblethinkingpz.org/VisibleThinking_html_files/03_ThinkingRoutines/03a_ThinkingRoutines.html

6.3: Termijn: korte termijn (huiswerk) – lange termijn (werkstuk)

Bij online leren kunnen docenten variëren met korte gerichte opdrachtjes, en iets grotere praktische opdrachten of onderzoekopdrachten. Bij korte gerichte opdrachten kan de docent juist online zoekopdrachten uit laten voeren, bronnen laten zoeken of checken of videofragmenten laten bekijken maar de docent kan leerlingen ook stimuleren om in de eigen omgeving iets te laten bestuderen/onderzoeken. Ook hier geldt dat afwisseling belangrijk is. Daarnaast is het essentieel om leerlingen nog duidelijker dan in de schoolomgeving, te voorzien van heldere en waar mogelijk eenduidige instructie op schrift (of dat nu stappenplannen, procesaanwijzingen, strategieaanwijzingen of [rubrics](#) zijn).

Voorbeeld: Leerlingen kunnen met [dit bestand](#) leren hoe zij kunst kunnen analyseren, door te kijken/luisteren naar de meest opvallende aspecten, de meest opvallende (ontwerp)principes en deze vervolgens te beargumenteren vanuit (makers)strategieën. Achtergronden en toelichting kunt u [hier](#) lezen.

Op de website van het Expertisecentrum Kunsttheorie kunt u voorbeelden vinden van onderzoeksoopdrachten (bij [probleemstellingen voor kunst algemeen](#)); [peerfeedback-formulieren](#) voor het beoordelen van kunstanalyses; [rubrics voor beoordelen van kunstanalyse opdrachten](#) etc.

6.4: Differentiatie: kernopdracht – herhalingsopdracht – verrijkingsopdracht – keuzeopdracht

Door voor alle leerlingen een kernopdracht te maken waarin de essentie van de leertstof kernachtig aan bod komt, en daarnaast verbeterings-, verbredings- en verdiepingsopdrachten te maken, kunt u uw opdrachten afstemmen op verschillen tussen leerlingen. Maar ook in de kernopdracht, kunnen keuzemogelijkheden aangereikt worden: leerlingen vinden het vaak erg fijn om een eigen keuze/voorkeur te kunnen hebben. Op de website van het Expertisecentrum Kunsttheorie, zijn de voorbeelden [van researchcards die ingezet kunnen worden bij ‘taakrotatie’](#) en van de [‘jigsaw’-werkvorm](#) te vinden.

6.5: Mate van begeleiding: geleid – begeleid – zelfstandig

Docenten kunnen via ‘scaffolding’ (het gelijktijdig instrueren van specifieke leeractiviteiten en de daarbij behorende leerstrategieën) het leren van leerlingen geleidelijk steeds meer zelfstandig maken. Bij online leren kunt u daarbij allereerst een specifieke werkvorm demonstreren, toelichten welke stappen je daarbij zoal zet en daarnaast ook expliciteren waarom je dit op die specifieke manier het beste kunt doen. [Hardop denkend](#) een oefening voordoen (en dus demonstreren hoe je iets aanpak en vooral ook waarom je dat zo aanpakt) is een werkvorm die de docent online kan inzetten. [Reciprocal teaching](#) is daarvoor eveneens een geschikte werkvorm: de docent kan vier stappen (samenvatten, vragen oproepen, verhelderen, visualiseren/voorspellen) demonstreren hoe je in een vakgebied kunt ‘analyseren’, daarbij legt de docent dan ook uit waarom en hoe je dat precies aanpakt en in welke contexten je dit nog meer kunt gebruiken. Zo worden leerlingen meer bewust van specifieke leer-en/of studiestrategieën. Daarnaast kunnen leerlingen ook heel veel leren door het observeren van iemand die een specifieke taak uitvoert ([Observerend leren](#)).

In onderstaand schema – een gedeelte uit het proefschrift van Vermunt (1992) – laat zien hoe je als docent via een procesgerichte instructie vanuit een strakke externe controle (docentgestuurd) naar een meer begeleidingsgerichte benadering kunt werken. Dit kan door simpelweg de activiteiten in de kolom met docentgestuurde activiteiten, te vervangen door activiteiten uit de tweede kolom (gedeelde controle).

VAKDIDACTIEK van strakke externe controle naar gedeelde controle

instructieleerfunctie Instructie-activiteit

1. Presenteren en verduidelijken van de leerstof

	STRAKKE EXTERNE CONTROLE (DOCENTGESTUURD)	GEDEELDE CONTROLE (MEER GERICHT OP ACTIVEREN (lIn) EN BEGELEIDEN (doc))
KRITISCH VERWERKEN	Voor – en tegenargumenten presenteren, wijzen op verschillende mogelijke conclusies	Stellingen laten maken, conflicterende visies presenteren, een groepsdiscussie houden
RELATEREN	Verbanden leggen, analogieën aangeven	Vragen naar overeenkomsten en verschillen, theorieën laten vgl. een betoog opbouwen dat meedenken stimuleert
ANALYSEREN	Tot in detail verduidelijken, stap voor stap uitleggen	Casus met studietaak geven, gedetailleerde vragen stellen
SELECTEREN	Hoofd- en bijzaken aangeven, markeren van kernbegrippen	Vragen naar hoofdpunten, studietaak geven om kernbegrippen te markeren
TOEPASSEN	Oefeningen geven	Probleemopdracht laten oplossen, vragen naar betekenis voor de praktijk
CONCRETISEREN	Voorbeelden, toepassingen, illustraties, films aanreiken	Verbanden met eigen ervaringen laten leggen, voorbeelden laten bedenken
STRUCTUREREN	Overzichten, samenvatten, schema’s, tabellen	Opdracht geven een samenvatting, overzicht, schema te maken
MEMORISEREN	Regelmatig herhalen van de leerstof, herhalingseenheden geven	Tentamens geven die feitenkennis toetsen

Bron: Vermunt, J. D. H. M. (1992). *Leerstijlen en sturen van leerprocessen in het hoger onderwijs. Naar procesgerichte instructie in zelfstandig denken.* [Learning styles and learning processes in higher education. Toward process oriented instruction in independent thinking. Academic dissertation.] Amsterdam: Swets en Zeitlinger.

7: Spelvormen

7.1: Rollenspel

In een rollenspel wordt van leerlingen gevraagd zich te verplaatsen/zich in te leven in een ander (een personage of rol). In de beschrijving van de opdracht van [‘observerend leren’](#) is een dergelijke perspectiefwisseling de basis van de opdracht. Leerlingen moeten zich verplaatsen in een afgebeelde persoon, uit een andere cultuur en andere tijd en proberen – door zich in te leven, zich te verplaatsen in de afgebeelde persoon – zich voor te stellen hoe machtsverhoudingen in mimiek, houdingen, gebaren en attributen zichtbaar gemaakt zijn. Deze opdracht kan online eveneens uitgevoerd worden, waarbij de docent de opdracht eerst aan alle leerlingen geeft en hen daarbij verschillende personages toewijst om te bestuderen. Vervolgens kan de docent gericht vragen aan leerlingen om hun bevindingen aan de rest van de groep te presenteren.

7.2: Simulatie

In het voorbeeld [‘voorstelling met een duidelijk doel’](#) leren leerlingen zich in te leven in een specifieke doelstelling die iemand heeft. In deze opdracht leren leerlingen met een kritische blik naar de massacultuur te kijken.

C: Door docent en leerling samen uitgevoerd:

8: Begeleiding door de docent (communicatie)

8.1: Individuele begeleiding

Individuele begeleiding kan in online leren, op heel verschillende manieren uitgevoerd worden: een docent kan een leerling via videovergadering begeleiden; een docent kan audio of schriftelijke feedback of feedforward geven; een docent en leerling kunnen via een chat met elkaar spreken. De keuze kan gebaseerd worden op het doel dat beoogd is. Door leerlingen een procesverslag/logboek te laten bijhouden, waarbij zij noteren wanneer zij iets moeilijk vinden; hoe ze aan een bepaalde taak gewerkt hebben etc. kan voor de docent een erg goed middel zijn om leerlingen gericht te begeleiden op het leerproces.

8.2: Begeleiding van groepsprocessen/groepsopdrachten (samenwerkend leren)

Door in microsoft teams kanalen aan te maken en leerlingen te vragen of zij inzage aan de docent willen geven op gezette tijden, kan de docent het groepsproces in beeld krijgen. Daarnaast kan aan leerlingen gevraagd worden om (wekelijks, kort) het groepsproces te beschrijven in een procesverslag of logboek, waarbij ook de eigen individuele rol naast de rol van de groepsgenoten beschreven is. Dit geeft veel inzicht in hoe het groepsproces verloopt.

9: Werkvormen die gericht zijn op de verschillende vormen van leren

9.1: Leren gericht op beheersing: onthouden en begrijpen

De werkvorm [‘vergelijken’](#) (compare and contrast) leent zich ook goed om bij online leren in te zetten. Daarbij kunnen leerlingen eventueel ook in duo’s werken aan een taak gericht op ‘vergelijken’. Nabespreken van de uitwerking is wel relevant om ervoor te zorgen dat leerlingen het ook goed aangepakt hebben en zij de juiste dingen geleerd hebben.

9.2: Probleemgestuurd leren – gericht op analyseren en evalueren.

Op de website van het Expertisecentrum Kunsttheorie, staan voorbeelden uitgewerkt van [het werken met probleemstellingen en onderzoeksvragen](#), bij de invalshoeken (voor reflectie) van het vak kunst algemeen.

Op de website van het Landelijk Expertisecentrum Vakdidactiek Geschiedenis, is [een rubric voor causaal historisch redeneren](#) gepubliceerd in het kader van het onderzoek ‘de feiten voorbij’.

Op de website van het Landelijk Expertisecentrum Vakdidactiek Maatschappijleer en Maatschappijwetenschappen is [een cognitief model gepubliceerd voor het verbanden leggen bij maatschappijwetenschappen](#).

9.3: creëren

Op de website van het Expertisecentrum Kunsttheorie is [een matrix voor creatieve leeractiviteiten gepubliceerd](#) waarmee docenten verschillende soorten werkvormen kunnen ontwerpen.

Een concreet voorbeeld van creëren bij ckv/kunst algemeen is uitgewerkt in '[voorstelling](#)', daarbij wordt het proces van creëren van een idee naar een theatervoorstelling centraal gesteld.

10: Werkvormen die gericht zijn op de verschillende niveaus van leeractiviteiten*

10.1/10.2: Onthouden - begrijpen

In [de researchcard gericht op 'beheersing'](#) is een voorbeeld uitgewerkt van leren gericht op onthouden, begrijpen/beheersen.

10.3: Toepassen (nieuwe informatie verbinden aan reeds verworven kennis)

In [de researchcard gericht op 'inzichtstaken'](#) is een voorbeeld uitgewerkt van leren gericht op beklijving.

10.4: Creëren

In [de researchcard gericht op interpersoonlijke taken en zelfexpressie taken](#) zijn voorbeelden uitgewerkt van leren gericht op wendbaar gebruik.

* volgens [de herziene taxonomie van Bloom](#)

Bronnen:

- *Lesgeven en zelfstandig leren*, T.Geerligts & T. van der Veen, 8^e druk, van Gorcum, Assen 1996, pagina 228 t.m 277
- *Effectief leren, basisboek*, S.Ebbens & S. Ettekoven, 2^e druk, Wolters-Noordhoff, Groningen/Houten 2005, pag 183 t/m 189
- *Het didactische werkvormenboek, variatie en differentiatie in de praktijk*, P.Hoogeveen & J. Winkels, 6^e druk, Koninklijke van Gorcum , Assen 2003.

M.T. van de Kamp, vakdidacticus kunsttheorie

Expertisecentrum Kunsttheorie/ILO UvA

Bijlagen:

- Bij de open universiteit is een mooi overzicht van aanwijzingen voor online leren verschenen, zie volgende pagina.
- Alinson Yang heeft eveneens een aantal goede richtlijnen voor online leren gegeven. (Met dank aan Dominic Sluijsmans en Jannet van Drie)

Tips en tricks voor online onderwijs

1 Tijd, energie, en samenwerking docenten

Neem de tijd om online onderwijs (samen) te ontwikkelen, probeer niet in het wilde weg iets bij elkaar te zoeken, maar realiseer ook dat **niet alles 'flashy' hoeft te zijn**, met goede structuur en betrokkenheid kom je een heel eind!

Probeer zoveel mogelijk in **teams** te werken. Twee weten meer en zijn creatiever dan één en er is een vangnet, mocht een docent ziek worden.

Probeer niet alle klassen/groepen/jaarlagen te bedienen. Het is makkelijker om in één keer het onderwijs voor zes VWO 2 klassen te ontwikkelen dan voor één VWO 2 klas en één HAVO 2 klas. **Verdeel groepen onderling met collega's.**

2

Structuur, regelmaat, en plannen

Kies als instelling voor **één communicatie- en informatiesysteem**. Overleg hierover.

Helder en gestructureerd aanbod voor leerlingen/studenten. Overleg met collega's bijv. over de indeling van de online omgeving en wat onder welk tabblad wordt geplaatst, en ontwerp opdrachten steeds volgens dezelfde structuur. Maak bijv. een lees-/leerwijzer voor leerlingen/studenten over hoe de online materialen gebruikt moeten worden.

Formuleer opdrachten zo direct en duidelijk mogelijk. Dat wil zeggen: volledig, accuraat, wat én hoe, waar informatie te vinden is, en hoe, waar, en wanneer de opdracht ingeleverd moet worden.

3

Activerende en effectieve didactiek

Zorg voor **herhaling**: dit verstevigt de netwerkpaden in het brein en wekt gevoel van (en daadwerkelijke) competentie op.

Plannen! Voor leerlingen/studenten tot ± 25 jaar is het eigen vermogen tot plannen nog niet optimaal ontwikkeld. Zorg dus voor een **duidelijke, heldere, en gestructureerde planning** (het liefst een overzicht van alle vakken) op één pagina waar leerlingen/studenten binnenkomen/landen.

4

Activeer voorkennis: begin bijv. met een krantenartikel of stelling, waarop leerlingen/studenten reageren.

Motivatie

Zorg voor **voldoende toepassing van effectieve leerstrategieën**, en besteed hier ook aandacht aan (leren leren): **gespreid leren, primacy/recency effect, testing effect**. Bijv. door een quiz in te voegen (testing effect) in plaats van leerlingen te laten herlezen.

Toon **betrokkenheid** door beschikbaar te zijn op reguliere lestijden via bijv. een chatfunctie. Organiseer daarnaast ook zeker een online groepsbijeenkomst en laat studenten vooraf via chat, mail of in een discussieforum vragen stellen.

Tot slot

5

Alles valt of staat met een **inspirerende, motiverende, steunende, doch sturende docent**. U als docent/leerkracht bent van essentieel belang om ook online onderwijs tot een succes te maken!

Één van de belangrijkste voorwaarden voor leren is **veiligheid en gezondheid**: stimuleer leerlingen/studenten om een gezond dagritme aan te houden, naar buiten te gaan, te blijven bewegen, te blijven ontspannen en te blijven streven naar een gezond eetpatroon en voldoende slaap!

Online Instructors @ KIS

Objective Responsibility Expectation Organization

Do This	Not That
Asynchronous learning Teachers create learning experiences for students to work at their own pace and take time to absorb content	Synchronous learning Teachers and students meet online in real time through videoconferencing or live chatting
Less is more Assignments likely take twice as long to complete at home because of different factors; prioritize and be realistic	Being unrealistic Assign "class work" and "homework" every day and request students to complete according to short timelines
Give explicit instructions Outline deliberate instructions and specify the length of time to complete the session of learning	Being unclear and vague Communicate in lengthy paragraphs with instructions that may be difficult to follow or tasks that are overly vague
Specify expectations Specify task requirements and length clearly (e.g. 2 minute audio recording with a bulleted checklist)	Being too open-ended Assign tasks that are too open ended (e.g. make a video about the moon; write an essay about pollution)
Be empathetic Assign a reasonable workload; encourage students to balance online with offline and connect with one another	Be overly task-oriented Assign online classwork followed by extra homework without a clear focus on student wellbeing
Communicate consistently All instructions and assignments must be communicated via ManageBac, our online hub	Mixed communication Use multiple platforms inconsistently (e.g. email followed by Google Classroom w/ MB submission)
Be online for 'office hours' Be online during office hours to provide support, answer questions, or clarify confusion via a <i>system</i>.	Stand by at all times Respond to every email right away and leave no break for yourself (unless it's urgent, it can wait until office hours)
Seek student feedback Seek student feedback about their workload, emotional state, learning preferences, and learning pace	Use the same approach Teach in a way that does not give students voice and/or choice, leaving them feeling overwhelmed
Boost learning retention Curate multimedia materials to boost learning retention and use digital tools to create interactive lessons	Try new & unused tools Trying new tools that you've never used may lead to technological difficulties and increase challenge
Identify lesson objectives Be intentional and identify clear learning objectives and assessment outcomes (formative and summative)	Give random activities Keep students busy doing online activities and do not think about the lesson objectives and assessments

 Online Teaching @ KIS: Do This, Not That by Alison Yang is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/). In short, you can share the work, but you must attribute the work. The work is no derivative and not for commercial purposes.